

اینترنت در خدمت کتابداران دیسک‌های لیزری

نوشته: ماتیو ام. بنزینگ

ترجمه: دکتر زهرا سیف کاشانی

معاون کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

اینترنت‌ها در خدمت کتابداران دیسک‌های لیزری

اینترنت موارد استفاده مفیدی برای کتابخانه‌های امروزی دارند. این مقاله به شرح تعدادی از این موارد می‌پردازد، و چند نمونه از این موارد را نیز بررسی دقیق می‌نماید و بالاخره به کاربرد اینترنت در کتابخانه و چگونگی تأثیر آن بر مجموعه دیسک‌های لیزری می‌پردازد.

اینترنت از استانداردها و ابزار موجود بر روی اینترنت که به سادگی در دسترس می‌باشد و سبب موفقیت جهانی این پدیده گردیده استفاده نموده و از آنها برای ایجاد ارتباطات موثر درون سازمانی و همچنین آرشو نمودن اطلاعات مهم و توزیع الکترونیکی اطلاعات بهره می‌گیرد. اینترنت راه حل مناسبی برای نیازهای منحصر به فرد کتابدارانی که در حال حاضر با ابزار و فنون استفاده از اینترنت آشنا هستند می‌باشد. به علاوه اینترنت راهی امن و ساده جهت توزیع اطلاعات دیسک‌های لیزری است. این پدیده به کتابداران دیسک‌های لیزری این امکان را می‌دهد که از طریق ابزار موجود بدون نگرانی از اینکه استفاده کنندگانی در صدد استفاده غیر قانونی و نقض قوانین مربوط به حق مؤلف هستند، دسترسی شبکه‌ای به دیسک‌های لیزری را فراهم نموده و دیگر مجبور نیست نسخه‌ای منحصر به فرد از یک دیسک را به امانت دهد.

اینترنت چیست؟

اینترنت اساساً یک اینترنت در مقیاس کوچک است که از طرق امن و یا رمز ورود دسترسی اعضای گروهی خاص را فراهم می‌آورد. اینترنت از طریق قراردادهای TCP/IP که بیشتر ما با آن آشنا هستیم و از طریق مرورگرهای وب قابل

دسترسی است، یکی از راه‌های متداول دسترسی به اینترنت ایجاد ارتباط از طریق صفحه عمومی وب درون سازمان‌ها می‌باشد. این ارتباط از طریق صفحه رمز ورود که از استفاده‌کننده درخواست شماره رمز می‌نماید برقرار می‌گردد. اگر استفاده‌کننده دارای رمز ورود معتبر باشد، به او امکان استفاده از اینترنت سازمان داده می‌شود.

یکی از منافع مهم این دسترسی، عدم محدودیت آن به موقعیت فیزیکی و محلی است. کارکنان کتابخانه می‌توانند از محل یکی از شعب کتابخانه، از جایگاه کنفرانسی در شهری دیگر، از خانه و یا هر جایی دیگر که امکان دسترسی به اینترنت وجود دارد به آن وصل شوند. ایجاد یک اینترنت به سادگی ایجاد یک سایت وب می‌باشد. تنها فرق آن اینست که در اینترنت به ابزاری جهت محدود نمودن دسترسی به اعضا سازمان نیز نیاز است.

موارد استفاده از اینترنت در کتابخانه‌ها

اولین مورد استفاده از اینترنت ایجاد دسترسی راحت و آسان است ولی چه نوع اطلاعاتی کتابخانه باید بر روی اینترنت داشته باشد که نقش آنرا مفید سازد؟ چگونه می‌توان از آن به نحو احسن استفاده نمود؟ جواب این سؤالات بستگی به وضعیت هر کتابخانه دارد. در اینجا ما به ذکر بعضی از فواید اینترنت‌ها در کتابخانه‌ها می‌پردازیم:

- اینترنت استفاده از کاغذ را در سازمان کاهش می‌دهد، گزارش‌ها، راهنماها و روش‌های کاری می‌توانند از طریق اینترنت در دسترس همگان قرار گیرند.
- استفاده از اینترنت سبب صرفه‌جویی در کاغذ، و جوهر و همچنین توزیع مواردی که در بند اول ذکر گردیده می‌شود.

● گزارش‌های مربوط به گردهمایی‌ها می‌توانند به صورت روزآمد و به موقع در دسترس قرار گیرند.

برنامه‌های کاری کارکنان به آسانی از این طریق قابل بازیابی است، و هرکسی بخواهد از حضور یک همکار و یا ساعت یک کلاس آگاهی یابد، می‌تواند از این طریق مطمئن شود.

● کارکنان که از هرکجا بخواهند می‌توانند به اطلاعات مورد نظر دسترسی یابند.

● با تخصیص وقت می‌توان امکان ملاقات مجازی و گفتگوی افراد را روی شبکه امکانپذیر نمود، این نوع ملاقات حتی برای افرادی که در مکان‌های پراکنده مثل شعبات کتابخانه حضور دارند امکانپذیر می‌باشد.

مدارک مورد نیاز را می‌توان به صورت فوق متن بر روی شبکه قرار داد. در واقع این روزها بسیاری از اطلاعات به صورت دیجیتالی منتشر می‌گردند و بنابراین تبدیل آنها به شکل فوق متن زیاد مشکل نیست. در حقیقت بسیاری از نرم‌افزارهای ویژه‌نگار بصورت خودکار قادر به انجام این کار می‌باشد. اسناد رنگی با کیفیت بالا را نیز به زودی از طریق نرم‌افزارهای انتشاراتی می‌توان منتشر نمود.

اینترنات و دیسک‌های لیزری

استفاده از اینترانت جهت توزیع نرم‌افزارهای کاربردی سبب صرفه‌جویی در وقت و نیروی کار می‌گردد دیسک‌های لیزری در اینجا است که به صحنه می‌آیند. نرم‌افزارهای مورد استفاده کارکنان می‌توانند از طریق قرار گرفتن دیسک‌های لیزری در دیسک‌گردانها و روی "سرور" به صورت پیوسته در دسترس قرار گیرند.

به عنوان نمونه اگر یکی از کارکنان رایانه جدیدی دارد و نیاز به نصب نرم‌افزارهایی که قبلاً استفاده می‌کرده و نرم‌افزارهای جدید خریدار شده دارد، فایل‌های مورد نیاز موجود بر روی دیسک لیزری می‌تواند از طریق "سرور" در دسترس او قرار گیرند. این راه حل کتابخانه را از اجبار پی‌گیری مسائل مربوط به دیسک‌های لیزری متعدد آزاد می‌سازد و کارکنانی را که رایانه‌اشان دیسک‌گردان دیسک‌های لیزری را ندارد از اجبار استفاده از دیسک‌های متعدد و نصب نرم‌افزارها

بر روی ایستگاه‌های کاری رهایی می‌بخشد. اطلاعات به صورت روزآمد در دسترس قرار می‌گیرد و همچنین نسخ نرم‌افزارهای مهم کتابخانه را در صورت آلوده شدن به ویروس‌ها و یا خرابی رایانه پاک و محافظت می‌نماید.

دیسک‌های لیزری و سایر ابزار ذخیره لیزری قابل خواندن و نوشتن به عنوان ابزار توزیع اطلاعات از طریق اینترانت مناسب هستند. مدارک و اسناد و سایر اطلاعات دارای تصاویر متعدد می‌توانند بر روی دیسک‌های لیزری ذخیره و در موقع لزوم بازیابی شوند. ظرفیت بالای دیسک‌های لیزری سبب می‌گردد که اسناد متعددی را بتوان به شیوه الکترونیکی بر روی یک دیسک لیزری منفرد ضبط نمود.

با این که هنوز نگهداری یک نسخه چاپی از اسناد در محلی امن و دور از دسترس توصیه می‌گردد، در دسترس قرار دادن آنها به شکل الکترونیک از طریق اینترانت ضمن امکان ارائه دسترسی راحت‌تر حافظه رایانه را برای استفاده بهینه آزاد می‌سازد.

مواد سمعی و بصری نیز باید به شیوه لیزری ذخیره و از طریق اینترانت و با استفاده از نرم‌افزارهای مخصوص در دسترس قرار گیرند. ویدئوها و برنامه‌های آموزشی می‌توانند از این طریق ارائه شوند. و این پدیده برای کارکنان این امکان را فراهم میکند که مهارت‌های جدیدی را در وقت مناسب بدون اینکه مجبور باشند برنامه‌های آموزشی متعددی را بر روی رایانه خود نصب نمایند و یا جهت استفاده از ویدئوهای آموزشی در کلاسهای سمعی و بصری برنامه‌ریزی نمایند آموزش ببینند.

بنابراین اگر کتابخانه شما دارای دیسک‌های لیزری، دارای مجوز استفاده بر روی شبکه می‌باشد که بطور مداوم مورد استفاده کارکنان قرار می‌گیرد، ضرورت استفاده از اینترانت برای شما محرز می‌گردد. برای مثال اگر شما نرم‌افزاری دارید که استفاده‌کنندگان محدودی در بین مراجعین کتابخانه دارد ولی برای کارکنان کتابخانه اهمیت دارد که از آن استفاده نمایند، می‌توان از طریق اینترانت، اجازه استفاده را به این کارکنان محدود نمایید. با این روش شما نه تنها راحتی استفاده از شبکه دیسک‌های لیزری را در اختیار کارکنان ذینفع قرار می‌دهید بلکه مجبور به تقبل هزینه‌هایی که استفاده آزاد و

همگانی ایجاب می نمایند، نخواهید بود. بانک های اطلاعاتی پیوسته که بیشتر از مراجعین برای کارکنان مورد استفاده دارند، می توانند از این طریق در دسترس قرار گیرند.

امتیاز دیگر اینترانت برای کارکنان، استفاده یک مرحله ای و سریع می باشد. استفاده از منابع شبکه ای از این طریق نه تنها باعث صرفه جویی مالی است، بلکه از طریق محدود کردن استفاده به کارکنان سبب دسترسی سریع کتابداران و رها ساختن آنها از استفاده از برنامه ها و پرده های نمایشی متعدد بی مورد می گردد. اینترانت برای کتابداران این فرصت را ایجاد می کند که به جای جستجو برای ابزار به کار اصلی خود بپردازند.

مسائلی که در استفاده از اینترانت باید در نظر گرفت:

ایجاد اینترانت با همه امتیازاتش خالی از مسئله نیست. یک مسئله ای که ممکن است کتابخانه ها با آن روبرو شوند، مقاومت کارکنان در استفاده و بهره برداری از اینترانت می باشد. و وقتی مردم به روش خاصی در انجام کارها عادت می کنند، فرصت لازم دارند که تغییر روش داده و بتوانند از شیوه های رایجانه ای و پیوسته استفاده نمایند.

یک راه حل برای برطرف کردن این معضل مشارکت کارکنان در موقع ایجاد اینترانت می باشد.

شخص مسؤل توسعه اینترانت باید بطور دائم از کارکنان در مورد انتظاراتی که از اینترانت دارند نظرخواهی نمایند. اگر کارکنان باین نتیجه برسند که اینترانت به شیوه ای ناخوشایند طراحی شده است و با استفاده از آن باعث سرگردانی آنها می شود، تمایل کمتری به استفاده از این پدیده نشان می دهند. سهولت استفاده، مسئله دیگری است که باید مدنظر قرار گیرد، اگر چه استفاده از رمز ورود برای ارتباط ضروری است ولی کارکنان باید بتوانند به راحتی و در یک مرحله ساده از آن عبور کرده و از اینترانت استفاده نمایند.

طراحان اینترانت باید انگیزه های لازم را در استفاده از اینترانت ایجاد نمایند. انگیزه را می تواند از طریق دادن جوایز به کارکنانی که نکته های پنهان و جدید اینترانت را کشف می نمایند و یا از طریق قرار دادن مشخصات این کارکنان بر

روی شبکه اینترانت ایجاد نمود. هر روشی که بتواند کارکنان را وادار نماید که از اطلاعات اینترانت بهره جویند و شیوه های استفاده از آن آشنا شوند، اثر مثبتی در تداوم این پدیده خواهد داشت.

مسئله مهم تری که در این رابطه باید در نظر داشت مسئله امنیت می باشد. اطلاعات حساسی که صلاح نیست در دسترس عموم باشند را می توان بر روی اینترانت قرار داد، و سپس با قرار دادن موانعی از ورود کلیه افرادی که به اینترانت دسترسی دارند جلوگیری کرد. اطلاعات حساس فقط به معنی اسم رمز یا اطلاعات مربوط به پرونده های مراجعین نمی باشد، بلکه دسترسی به برنامه های کاری کارکنان توسط افرادی که افکار مخرب دارند و همچنین اظهارنظر مراجعین مسئله آفرین، راجع به کارکنان بر روی تابلو اعلانات الکترونیک می تواند عواقب جبران ناپذیری در پی داشته باشد.

اگر اینترانت از ابزار امنیتی کافی برخوردار نباشد، نرم افزارها و منابع پیوسته که فقط کارکنان اجازه استفاده از آن را دارند، ممکن است به وسیله افراد غیر مجاز مورد بهره برداری قرار گیرد. مسائل دیگری نیز در امنیت اینترانت وجود دارد مثل بولتن های خبری و برنامه های مجادله و گفتگو که نوشتن غیرمجاز بر روی سیستمی که محافظ درستی ندارد را امکانپذیر می نماید. فردی که مسؤل ایجاد اینترانت می شود، نیاز است که با مسؤل شبکه همکاری نزدیکی برقرار نماید (البته این در مواردی است که مسؤلیت شبکه و اینترانت به عهده یک نفر نباشد) تا فقط اشخاص مورد نظر حق دسترسی داشته باشند و تنها استفاده مورد نظر تأمین گردد.

تجربه ای از اینترانت در یک کتابخانه

ما در کتابخانه موسسه پلی تکنیک رنسلر در مراحل اولیه ایجاد اینترانت می باشیم، وقتی برای اولین بار شروع به این کار نمودیم من این مسئله را با چند تن از کارکنان کلیدی در میان گذاشتم و هم چنین مسئله را در جمع کارکنان مطرح نمودم و از طریق پست الکترونیک کارکنانی را که امکان حضور نداشتند در جریان گذاشتم، من برای آنها امتیازات اینترانت بالاخص منافع آنرا در این کتابخانه تشریح نمودم و از کارکنانی که در مجمع شرکت داشتند خواستم که بازخورد لازم را

به فوریت ارائه دهند و همچنین نامه‌های افرادی که حضور نداشتند و از طریق پست الکترونیک اظهار نظر کردند خواندم. به طور کلی کارکنان اشتیاق زیادی از خود نشان دادند. حتی مسئله‌ای را که به ذهن من نرسیده بود، یعنی جوابگویی به سؤال‌هایی که به صورت مکرر از طریق پست الکترونیکی پرسیده می‌شوند از طریق اینترنت به شیوه سریع و هماهنگ و صحیح را پیشنهاد کردند.

با کمک و پشتیبانی کارکنان اکنون چارچوب اصلی اینترنت در کتابخانه برقرار شده است. در حال حاضر با مسئولین شبکه برای ایجاد یک سیستم که به شیوه‌ای امن قابل دسترسی باشد همکاری می‌نمایم. مثل هر شبکه دیگری، این شبکه نیز مسائل خاص خود را دارد که در موقع راه‌اندازی باید در نظر گرفته شود.

در مجموعه ابزار کاری کارکنان، تعدادی راهنما داریم که به شکل دیسک‌های لیزری منتشر گردیده‌اند، همچنین اخیراً شروع به استفاده از تعدادی ابزار کتابشناسی به شکل دیسک لیزری نموده‌ایم. یکی از محدودیت‌های استفاده از این دیسک‌ها، مربوط به ماهیت این دیسک‌ها و ویدئوهای دیجیتالی می‌باشد تا بتوانند از آن استفاده نمایند. شبکه دیسک‌های لیزری این دسترسی را فراهم می‌کند ولی با این همه لازم است که یک ابزار رابط بین استفاده‌کننده و شبکه باید وجود داشته باشد.

به عقیده من اینترنت موقعیت خوبی برای استفاده از دیسک‌های لیزری فراهم می‌کند و کارکنان از اجبار این مسئله که حتماً دارای دیسک‌گردان دیسک لیزری باشند رهایی می‌بخشد و استفاده از آن ساده می‌باشد. اینترنت دارای ارزش افزوده برای ایجاد کانال‌های ارتباطی می‌باشد. استفاده سریع و یک مرحله‌ای استفاده‌کنندگان را از اطلاعیه‌ها، ابزار کمکی فراهم نموده و نرم‌افزارها را به صورت روزآمد در اختیار آنها می‌گذارد.

ارتباطات جانبی مثل تابلو ارسال پیام‌ها و ایجاد امکان مجادله مابین کارکنان خطرات خاص ایمنی ایجاد می‌نمایند. در ابتدا ما از یک نرم‌افزار مجانی ارسال پیام استفاده می‌کردیم، برای اینکه قادر به ارسال پیام‌ها باشیم لازم بود که حق نوشتن همگانی به همه پیام‌ها اعطاء گردد. دلیل این عدم

محدودیت این است که اگر استفاده از یک فایل محدود باشد. امکان ارسال پیام‌ها نیز به جز برای صاحب فایل و یا یک گروه علمی وجود ندارد. در بسیاری از موارد این مسئله خطری ایجاد نمی‌کند ولی در موقعیت دانشگاه، که تعداد زیادی از دانشجویان از آگاهی فنی سطح بالایی برخوردارند و حق دسترسی متفاوتی را به سیستم دارا می‌باشند، حداقل در تئوری امکان‌پذیر است که یک استفاده‌کننده دارای سوءنیت تشخیص دهد که کدام فایل را می‌توان تغییر داد، این امکان نیز وجود دارد که افرادی پیام‌های بی‌مورد ارسال نموده و یا اطلاعات حجیمی را بلااستفاده نموده و باعث از کار افتادن "سرور" شوند و یا اعمال ناروای دیگری را مرتکب شوند.

تا آنجا که شبکه به ارتباطات و مجادلات مربوط می‌شود، امکان دیگری نیز برای این کتابخانه به وجود آمده است. موسسه شروع به استفاده از webCT نموده است که براساس نرم‌افزار فوق متن برای آموزش به طریق پیوسته طراحی گردیده است. ممکن است این محصول را از طریق کانال‌های امن ارتباطی اینترنت کتابخانه نیز مورد استفاده قرار دهیم. این محصول به طراح اینترنت اجازه می‌دهد که تابلوهای الکترونیکی برای فرستادن پیام و اتاق مباحثه الکترونیکی ایجاد نماید و دسترسی را به تعدادی از استفاده‌کنندگان محدود کند. webCT بر روی "سرور" مخصوص به خود قرار می‌گیرد و بنابراین در محیطی امن و سالم و دور از تعرضات همگانی می‌باشد، اگر چه این وسیله برای آموزش دوره طراحی شده است ولی این امکان وجود دارد که جهت محدود کردن دسترسی نیز مورد استفاده قرار گیرد.

نکته مهم این است که راه‌های مختلفی برای نیل به یک هدف وجود دارد یک محصول که برای منظور خاصی ساخته شده است می‌تواند جهت مقاصد دیگر نیز مورد بهره‌برداری قرار گیرد و ممکن است از امکانات موجود در سازمان، جهت طراحی یک اینترنت بهره‌گیری نمود.

یادآوری چند نکته که باید به خاطر داشت:

انواع نرم‌افزارهای فروشی اینترنت از طریق شرکت‌های نرم‌افزاری ارائه می‌گردند ولی وقتی با آن آشنا می‌شوید متوجه می‌گردید که اینترنت یک وب سایت است که استفاده از آن به

کتابدار سیستم اطلاعات در موسسه پلی تکنیک رنسلر در تروی در شهر نیویورک می باشد او فارغ التحصیل رشته اطلاع رسانی از دانشگاه تنسی بوده است و در حال حاضر در بسیاری فعالیت های رایانه ای از جمله ایجاد صفحات وب و شبکه هایسکهای لیزی شرکت دارد.

آدرس پست الکترونیک او: benzim @ rpi.edu است.

اعضاء یک سازمان محدود می گردد. بسیاری از مشخصه های اینترنت که در بالا ذکر شدند، مثل ایجاد امکان گفتگو، بولتن خبری، از طریق نرم افزارهای ارزان یا مجانی در دسترس می باشند. اینترنت ها اغلب در رابطه با کمپانی های بزرگ که دارای بودجه کافی، برای ایجاد ارتباطات پیشرفته و دسترسی سریع به نرم افزارها می باشند و هم امکان محدودیت دسترسی به کارکنان دارند مطرح گردیده است. ولی چنین منافعی در هر سازمانی نیز مطلوب خواهد بود.

دیسک های لیزی مخصوصاً از توزیع بر روی اینترنت بهره می جویند، چون اینترنت محدودیت استفاده را به زمان و مکان را برطرف نموده است. اینترنت دیسک های لیزی را از این محدودیت بدون لطمه زدن به کنترل دسترسی آزاد می سازد. تمام کتابداران دیسک های لیزی باید به ایجاد اینترنت در درون کتابخانه های خود بپردازند، یا در صورتی که در کتابخانه اینترنت برقرار است به بهره برداری های بیشتری که ممکن است امکانپذیر باشد بپردازند.

ماتیو ام بنزینگ (Matthew M. BenZing) نویسنده مقاله

منابع

october 1998. Computers in Libraries.

